

Strategia lizbońska a rozwój zdolności konkurencyjnej Polski

Urszula Płowiec

7.1. Wprowadzenie

Przełom XX i XXI wieku to zmiana paradygmatu cywilizacyjnego krajów europejskich, to okres przechodzenia od gospodarki postindustrialnej do informatycznej, od myślenia w kategoriach średniookresowych do myślenia w kategoriach długookresowych i do myślenia w kategoriach Unii i krajów, ale z szerokim uwzględnieniem problemów globalnych. Ta, nieunikniona zmiana paradygmatu wynika z wyzwań, jakie stoją przed Unią Europejską,

7.2. Założenia strategii lizbońskiej i ich realizacja

Od początku XXI w. przed Unią Europejską nasiliły się wyzwania, zarówno o charakterze zewnętrznym jak i wewnętrznym. Do pierwszych trzeba zaliczyć niebywały wzrost konkurencji ze strony Chin w zakresie produktów przemysłowych – nisko i wysoko przetworzonych, ze strony Indii w zakresie usług (w tym informatycznych) oraz ze strony Stanów Zjednoczonych w zakresie tempa rozwoju gospodarczego i wzrostu produktywności. Wśród drugiej grupy wyzwań konieczne jest wymienienie niskiego tempa wzrostu gospodarczego krajów UE (poniżej 2%), wysokiego poziomu bezrobocia (rzędu 9-10%) i szybkiego starzenia się społeczeństw. Zespół tych czynników grozi zarówno osłabieniem tempa wzrostu gospodarczego, jak i kryzysem finansów publicznych.

Od dawna doskwierającym Unii wyzwaniem zewnętrznym była (i jest) hegemonistyczna sytuacja Stanów Zjednoczonych umacniana ich wysokim tempem wzrostu. Na przełomie wieków sytuację tę ilustrują dane zawarte w tab. 1.

Wynika z niej, że przewaga Stanów Zjednoczonych wyrażała się przede wszystkim w znacznie wyższym tempie wzrostu gospodarki na skutek niemal dwukrotnie wyższego tempa wzrostu nakładów inwestycyjnych i stopy bezrobocia niemal dwukrotnie niższej od istniejącej w Unii. W konsekwencji średni PKB *per capita* w Unii to 70,3% poziomu osiąganego w USA.

Tab. 1. Obszar euro na tle gospodarki USA

Wyszczególnienie	obszar euro	USA
PKB w mld USD (1999 r.)	6.491	9.191
Tempo zmian PKB w cenach stałych		
1999	2,5	4,2
2000	3,5	5,2
Ludność w mln osób (1999)	291,5	273,1
PKB na mieszkańca w USD	22.272	33.654
Wydatki rządu w % PKB		
1999	46,8	30,0
2000	45,0	29,3
Tempo zmian nakładów inwest. brutto w %		
1999	5,4	9,2
2000	5,0	9,0
Deflator PKB		
1999	1,2	1,5
2000	1,2	2,1
Stopa bezrobocia		
1999	9,9	4,2
2000	9,0	4,0
Saldo handlowe w mld USD		
1999	110,5	-345,6
2000	74,5	-450,9
Saldo bilansu obrotów bieżących w % PKB		
1999	0,4	-3,6
2000	0,0	-4,3

Źródło: OECD (2000) oraz Rocznik Statystyczny.

Dlatego też Unia, będąc w końcowej fazie realizacji unii gospodarczo-walutowej (która miała spowodować przyśpieszenie rozwoju tego ugrupowania), zamierzała rywalizować ze Stanami Zjednoczonymi.

Wyrazem tych zamiarów było uchwalenie przez Radę Europejską w marcu 2000 r. na posiedzeniu w Lizbonie, dziesięcioletniej, społeczno-gospodarczej strategii, zwanej strategią lizbońską.

Została ona sformułowana w sposób ofensywny. Zgodnie z jej postanowieniami, celem Unii było stać się do 2010 r.:

najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarką na świecie, zdolną do trwałego rozwoju, tworzącą większą liczbę i lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującą się większą spójnością społeczną (Lisbon, 2000).

Z powyższego wynika, że celem strategii jest budowanie przewagi konkurencyjnej (Płowiec, 2003; Szomburg, 2003) krajów Unii dzięki zwiększeniu ich zdolności konkurencyjnej. Celowi temu miały służyć wielorakie działania, a zwłaszcza:

- » szybkie przechodzenie do gospodarki wiedzy, w tym rozwój społeczeństwa informacyjnego, badań i innowacji oraz kształtowanie odpowiednich kwalifikacji i umiejętności;
- » liberalizacja i integracja rynków, które nie zostały objęte zakresem jednolitego rynku, tj. telekomunikacja, energetyka, transport, poczta, usługi finansowe i inne;
- » rozwój przedsiębiorczości, w tym deregulacja, likwidacja administracyjno-prawnych barier powstawania i funkcjonowania przedsiębiorstw, ograniczenie pomocy publicznej;
- » stymulowanie wzrostu zatrudnienia i kształtowanie nowego modelu społecznego poprzez wzrost liczby zatrudnionych, aktywności zawodowej, uelastycznienie rynku pracy, zmianę modelu edukacji, unowocześnienie systemu zabezpieczeń społecznych, ograniczenie biedy i wykluczenia społecznego;
- » ochrona i rozwój środowiska naturalnego, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, rozwój transportu przyjaznego środowisku, zwalczanie zagrożeń dla zdrowia publicznego i troska o bardziej odpowiedzialne wykorzystanie zasobów naturalnych.

Bardziej rozwinięte omówienie kierunków działań przyjętych w strategii lizbońskiej zawarte jest w załączniku 1.

Nawet pobieżny przegląd przedstawionych zamierzeń prowadzi do wniosku, że strategia lizbońska została pomyślana jako **kompleksowy program** nie tylko rozwoju gospodarki wiedzy, co jest jej naczelnym hasłem, ale także usuwania hamulców rozwoju usług, administracyjno-prawnych barier funkcjonowania przedsiębiorstw, rynku pracy oraz poprawy ochrony środowiska. To program określający kierunki reform strukturalnych gospodarek i społeczeństw krajów Unii, niezbędnych do wejścia na drogę sprostania wyzwaniom XXI wieku i zajęcia przez Unię odpowiedniego miejsca w globalnej gospodarce.

W strategii tej można wyodrębnić wyraźne dwa człony. Pierwszy, to rozwój gospodarki wiedzy, to zespół działań mający wytyczyć kierunki rozwoju gospodarek i społeczeństw Unii, to czynnik dynamizujący rozwój tego ugrupowania integracyjnego. Człon drugi, natomiast, to – w zasadzie – działania finalizujące kształtowanie jednolitego rynku europejskiego, mające zmniejszać i usuwać przeszkody w rozwoju produkcji towarów, usług, inwestycji w środki trwałe oraz czynnika ludzkiego.

Łącznym efektem realizowania kierunków działania wytyczonych w strategii lizbońskiej miało być osiągnięcie rozwoju zrównoważonego w trzech wymiarach, tj. pod względem gospodarczym (trwały wzrost w tempie 3%), społecznym (zwiększenie zatrudnienia i poprawa jakości kapitału ludzkiego) i ekologicznym.

Te ambitne założenia strategii lizbońskiej były jednak realizowane w ograniczonym zakresie i w sposób nierównomierny, co spowodowało – niestety – zagrożenie ich wykonania w założonym terminie, mimo iż potrzeba realizacji tej strategii jest nie do przecenienia. Rozwój gospodarki wiedzy ma bowiem podstawowe znaczenie dla wzrostu produktywności niezbędnego dla skompensowania malejącej liczby ludności zdolnej do pracy i dla zachowania europejskiego systemu społecznego.

Jedną z przyczyn słabej realizacji upatruje się w tym, że monitorowanie jej postępów odbywało się za pomocą metody otwartej koordynacji. Polegała ona na tym, że kraje przedstawiały co roku swoje postępy zgodnie z opracowaną przez Komisję listą wskaźników strukturalnych, a Komisja opracowywała na tej podstawie zbiorczy dokument i wskazywała liderów oraz spóźniających procesy dostosowań. Nie było więc żadnych form przymusu realizacji tej strategii, ponieważ miała ona wynikać ze zrozumienia konieczności zmian.

Wydaje się jednak, że faktycznym powodem słabej realizacji założeń strategii lizbońskiej było:

- a) niedocenywanie przez przywódców krajów UE długookresowych zagrożeń, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych,
- b) niezdolność tych przywódców skoncentrowanych na problemach bieżących (a co najwyżej kwalifikujących się do rozwiązania w ramach kadencji) do podjęcia działań długookresowych, a ponadto
- c) opór społeczeństw przeciw wyrzeczeniom niezbędnym dla poprawy konkurencyjności krajów.

W konsekwencji po upływie trzech lat postęp w realizacji strategii okazał się za mało satysfakcjonujący (Kok 2003). Zamiast oczekiwanego 3% tempa wzrostu, w latach 2000-03 PKB Unii rósł średnio o 1,7% rocznie. Co więcej, w 1995 r. wydajność pracowników w Unii liczona na jedną godz. była tylko o 3% niższa od osiąganą w Stanach Zjednoczonych, a w 2005 r. różnica ta wzrosła czterokrotnie, do ok. 12%. Jest to związane z, pozytywnym skądinąd, wzrostem w latach 1999-2003 miejsc pracy netto dla 6,5 mln osób, co spowodowało zwiększenie stopy zatrudnienia z 62,5% do 64,4%. Ponieważ jednak były to miejsca w sektorach o relatywnie niskiej wartości dodanej, spadła wydajność na zatrudnionego. Osiągnięcie pożądanego tempa zatrudnienia w 2010 r. na poziomie 70% wymagałoby w tej sytuacji tempa wzrostu wydajności 1,5%, co jest nierealne (tab. 2).

Tab. 2. Podstawowe wskaźniki gospodarcze UE i USA w latach 1999 i 2003 (USA = 100)

	1999	2003
PKB <i>per capita</i> wg siły nabywczej	70,3	71,1
Stopa zatrudnienia	87,4	92,2
Przepracowane godziny/robotnika	87,5	88,2
Produktywność pracy/godz.	91,9	87,5
Wzrost zatrudnienia w mln osób	-	6,5

Zródło: Commission (2005).

Tak więc wykonanie celów mierzonych dwoma podstawowymi wskaźnikami zawartymi w strategii było niezadawalające, ale równocześnie stworzono warunki do pewnej poprawy konkurencyjności Unii, tj. zliberalizowano rynek energii, telekomunikacji, usług finansowych, a ponadto są znaczne osiągnięcia w informatyzacji społeczeństw.

Słabościami strategii okazały się także:

- » nieprzygotowanie społeczeństw Unii do wyrzeczeń (zwiększenie ilości godzin pracy, zmniejszenie jej kosztów, ustawiczne kształcenie);
- » nieprzygotowanie rządów do tworzenia nowych miejsc pracy;
- » dominacja interesów narodowych nad unijnymi; a także
- » konieczność jednomyślności Rady przy podejmowaniu decyzji w sprawie większości niezbędnych reform.

7.3. Założenia znowelizowanej strategii lizbońskiej

W pierwszej połowie obecnej dekady przed Unią nasiliły się wyzwania fundamentalne, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Te pierwsze to przede wszystkim starzenie się społeczeństw. Szacuje się, że tzw. stopa zależności starszego wieku (*old-age dependency ratio*), tj. relacja ludności w wieku ponad 65 lat do ludności w wieku 15-64 lat (a więc w wieku produkcyjnym) ma wzrosnąć w UE-15 dwukrotnie z 24% w 2000 r. do 49% w 2050 r. Jeśli uwzględnimy, że nie wszyscy ludzie w wieku produkcyjnym pracują, to obciążenie pracujących kosztami utrzymania starych osób będzie większe (Kok, 2004), co zmusza do wzrostu wydajności pracy, jeśli miałby być zachowany obecny poziom zabezpieczenia na starość.

Wyzwania zewnętrzne natomiast, to – oprócz utrzymującej się dominacji Stanów Zjednoczonych – coraz silniejsza konkurencja ze strony Chin i Indii.

W okresie 1979-2005 PKB Chin wzrósł dziesięciokrotnie, PKB na mieszkańca liczony według oficjalnych przeliczników kursowych wzrósł do poziomu

1700 USD, a liczony według parytetu siły nabywczej do 6500 USD. Chiny stały się w 2004 r. trzecim eksporterem świata, przy czym udział produktów przetworzonych w całym wywozie, wyniósł 91,4%, a produktów o zaawansowanej technologii (HT) – około 25%.

Udział Chin w 2004 r. w światowym eksporcie odzieży wyniósł 23%, wyrobów włókienniczych – 15,9% i komputerów – 12,6%. Oznacza to, że Chiny przesuwają swój potencjał konkurencyjny z wyrobów pracochłonnych na kapitało- i wiedzochłonne. Potwierdzeniem tej tendencji jest już wysoki (1,3%) udział w PKB wydatków na B+R (a do końca tej dekady ma on wynieść 2,5%), 35% udział w społeczeństwie ludności z wykształceniem gimnazjalnym (tj. ok. 450 mln osób), ok. 5% udział (tj. ok. 65 mln osób) ludzi z wykształceniem wyższym i ok. 11 mln studentów (w Stanach Zjednoczonych ok. 14 mln). Dane te wskazują, że Chiny zdobyły przewagę konkurencyjną w świecie na skutek taniej siły roboczej, ale wkrótce mają ją zdobyć w skali światowej w produktach o zaawansowanej technologii.

Również w imporcie światowym Chiny zajęły trzecie miejsce. Przypada na nie 11,4% światowego importu żelaza i stali, 10,1% komputerów i urządzeń telekomunikacyjnych oraz 7,8% wyrobów włókienniczych. Zapotrzebowanie Chin na ropę naftową, żelazo, stal i inne surowce wpłynęło na trwałe podniesienie ich cen i zmieniło układ sił w świecie. Przyczyniło się do wzrostu siły, a więc i roli, krajów eksporterów ropy na niekorzyść jej importerów, a są nimi głównie rozwinięte kraje zachodnie (Płowiec, 2006).

Rośnie również rola Indii, jako dostawcy usług w zakresie technologii informatycznych. W stanie Karnaka, ze stolicą Bangalore, istnieje Instytut Nauk Ścisłych, traktowany jako centrum doskonałości i światowej klasy uniwersytet. Jest też w tym stanie 77 wyższych szkół inżynierskich (*colleges*) kształcących rocznie ponad 29 tys. absolwentów. Szacuje się, że w latach 2004-2008 liczba pracowników w sektorze IT w Indiach wzrośnie z ok. 900 tys. do ok. 4 mln, wartość eksportu oprogramowania i usług z 17 mld USD do ok. 60 mln USD, a jego udział w PKB: z 4% do 7% (Bagalore, 2005).

Reasumując, w połowie pierwszego dziesięciolecia XXI w. nastąpił punkt zwrotny w układzie sił gospodarczych (a z czasem i politycznych) w świecie, bowiem Chiny wprowadziły 450 mln ludzi „do obiegu globalnego”, co zmieniło w skali globu wzajemne relacje cen towarów, usług i czynników produkcji. W szczególności potaniał czynnik ludzki, zwłaszcza praca nisko i średnio kwalifikowana. W tej nowej sytuacji Europa musi znaleźć dla siebie odpowiednie miejsce, ale nie będzie to łatwe.

Pojawiają się pytania: czy Europa jest w stanie konkurować w epoce globalizacji, a także opinie, że jest to ugrupowanie o schyłkowej cywilizacji. **Prowadzi to do wniosku, że kompleksowa reforma Unii jest obecnie bardziej ko-**

nieczna niż w okresie tworzenia strategii lizbońskiej i gdyby nie było takiej strategii, to teraz niewątpliwie trzeba by ją wymyślić.

Próbą sprostania tej konieczności jest znowelizowana strategia lizbońska przyjęta przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 22-23 marca 2005 r. (European Council, 2005). Jej istotą jest bardziej skuteczne i skoncentrowane **realizowanie dwóch wiodących celów, tj. ożywienia wzrostu gospodarek i zatrudnienia dzięki ustaleniu partnerstwa Unii z jej krajami członkowskim.** Przyjęcie takich celów jest konieczne i nie jest zaskoczeniem. Natomiast nowością – należy oczekiwać, że pozytywną – jest przyjęcie metody partnerstwa w realizacji strategii, zamiast dotychczas stosowanej metody otwartej koordynacji.

Znowelizowana strategia ma nadal trzy wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Realizacji jej zamierzeń służą też odpowiednie ustalenia wprowadzone do perspektywy finansowej Unii na lata 2007-2013, a także do Paktu Stabilizacji i Wzrostu (*Improving...*, 2005). Jeśli chodzi o utrzymanie wzrostu gospodarczego dzięki rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy, to uznano, że podstawowym problemem jest transpozycja wiedzy w wartość dodaną (a więc sprzedaż nowych i zmodernizowanych produktów) i utworzenie dzięki temu większej ilości i lepszych miejsc pracy. **Dlatego też utrzymano wymóg przeznaczenia 3% PKB na B&R. Pośrednie etapy dochodzenia do tego poziomu mają być wyznaczone przez kraje członkowskie** i realizowane m.in. dzięki zachętom podatkowym dla prywatnych inwestycji, efektowi dźwigni inwestycji publicznych oraz zmodernizowanemu zarządzaniu w instytucjach badawczych i uniwersytetach. Ponadto oczekuje się, że 7. Ramowy Program Badań ożywi europejski obszar badawczy, zwłaszcza, że ma być powołana Europejska Rada Badawcza.

W odniesieniu do innowacji również przyjęto zadania przede wszystkim dla krajów członkowskich, ale też dla Unii. **Kraje członkowskie mają rozwinąć politykę innowacyjną poprzez:**

- » mechanizm wspierania innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw (zwłaszcza stosujących zaawansowane technologie),
- » promowanie wspólnych badań przedsiębiorców i uniwersytetów,
- » poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału wysokiego ryzyka,
- » ukierunkowanie zamówień publicznych na innowacyjne produkty i usługi,
- » rozwój partnerstwa dla innowacji oraz innowacyjnych centrów na poziomie regionalnym i lokalnym.

Unia natomiast ma stworzyć Wspólnotowy Program Konkurencyjności i Innowacyjności wspierający finansowanie innowacyjnych MŚP, sieć przedsiębiorstw innowacyjnych oraz regionalne i europejskie sieci innowacji. Wsparcia projektom B+R ma udzielać również Europejski Bank Inwestycyjny, wykorzystując fundusze Wspólnoty, jako dźwignię dla udzielanych pożyczek. Ponadto

na badaniach i innowacjach będzie skoncentrowana inicjatywa „i2010” służąca szerokiemu wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w usługach publicznych, MŚP i gospodarstwach domowych.

Doceniając rolę ochrony środowiska Rada Europejska zaleciła, jako pilny, program rozwoju eko-innowacji i eko-technologii, szczególnie dla sektora energii i transportu. Tego typu innowacje powinny być wspierane w MŚP, a także przy realizowaniu zamówień publicznych. Ponadto Rada przyjęła jako cel powstrzymanie do 2010 r. strat biologicznej różnorodności.

W celu ożywienia wzrostu krajów Unii konieczne stało się także dokończenie budowy jednolitego rynku oraz uczynienie otoczenia regulacyjnego bardziej przyjaznym dla przedsiębiorców. Równocześnie jednak podkreśla się konieczność rozwijania ich poczucia społecznej odpowiedzialności. Dlatego też Rada przede wszystkim:

- » wezwała kraje do większej transpozycji dyrektyw do ich prawa (ocenia się, że większość krajów nie wykonała założeń strategii w tym zakresie);
- » wyraziła pogląd, że wewnętrzny rynek usług ma być w pełni konkurencyjny (jako istotny element konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki), a równocześnie ma być zachowany europejski model społeczny;
- » stwierdziła, że jakakolwiek umowa dotycząca REACH (tj. propozycji dyrektywy w sprawie obligatoryjnej rejestracji ok. 30.000 szeroko stosowanych chemikaliów) musi godzić ochronę środowiska i zdrowia z potrzebą promowania konkurencyjności europejskiego przemysłu, ze szczególnym uwzględnieniem zdolności MŚP do innowacji;
- » wezwała kraje Unii do dalszego redukowania ogólnego poziomu pomocy państwa, a równocześnie – tam, gdzie jest ona niezbędna – do jej kierowania na cele horyzontalne (takie jak B+R, optymalizacja kapitału ludzkiego oraz redukowanie zróżnicowania regionów);
- » podtrzymała swoje stanowisko nieprzychylnie rozwojowi administracyjnych obciążeń dla przedsiębiorstw i wezwała Radę oraz Komisję do opracowania jeszcze w 2005 r. metody pomiaru obciążeń administracyjnych przedsiębiorstw, a także analizy ich wpływu (*impact - analysis system*) na biznes;
- » wezwała kraje do ograniczania bankructw firm, wprowadzania punktów jednorazowych kontaktów (*one-stop contact point*) z urzędami, ułatwienia dostępu firm do kredytu, mikro pożyczek, a także do opracowania – we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami społecznymi – pożądaných metod racjonalizacji wzajemnej współpracy;
- » zaapelowała do Unii i jej krajów o **priorytetowe potraktowanie rozwoju sieci inwestycji w sektorze transportu i energii**, zwłaszcza w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Ponadto Rada Europejska zobowiązała się do nakłaniania Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego do finansowego wspierania innowacyjnych MŚP (pełnienia roli „aniołów biznesu”).

Jeśli chodzi o drugi człon modyfikowanej strategii, tj. wzrost zatrudnienia, to **w ocenie Rady Europejskiej najskuteczniejszym sposobem podtrzymania obecnego poziomu ochrony społecznej jest wzrost zatrudnienia i wydłużenie okresu pracy połączone z reformą systemów opieki społecznej.**

Rada Europejska oczekuje, że cele pełnego zatrudnienia, jakości pracy, jej wydajności i społecznej spójności, znajdują odzwierciedlenie w jasnych i mierzalnych priorytetach. W szczególności chodzi o możliwość rzeczywistego wyboru pracy dla każdego, przyciągnięcie większej ilości ludzi do pracy, poprawę adaptacyjności pracowników, inwestowanie w kapitał ludzki, modernizowanie opieki społecznej, promowanie równości szans pracowników oraz społecznego włączenia (*social inclusion*) ludzi. Sprawą podstawową w tym zestawie zamierzeń jest przyciągnięcie większej ilości ludzi do rynku pracy, dzięki aktywnej polityce zatrudnienia (ułatwianie godzenia pracy z życiem rodzinnym, rozwijanie strategii aktywnego starzenia się, ograniczanie szarej strefy pracy, tworzenie miejsc pracy na wsi, w ochronie środowiska, uelastycznienie systemu pracy w przedsiębiorstwach).

Rada Europejska uznała kapitał ludzki za najważniejszy zasób Unii. Dlatego w jej ocenie kraje członkowskie powinny:

- » podnieść ogólny poziom edukacji i ograniczyć liczbę uczniów wcześniej opuszczających szkołę, a także
- » stworzyć możliwość ustawicznego kształcenia się dla wszystkich w szkołach, w firmach, a także pracujących w gospodarstwach domowych; szczególna uwaga ma być zwrócona na kształcenie niskokwalifikowanych pracowników oraz zatrudnionych w MŚP. Komisja Europejska ma wkrótce opracować w tej sprawie odpowiedni program, zawierający także nowe formy podziału kosztów ustawicznego kształcenia między władze i ludność.

Ma być też utworzony europejski obszar edukacyjny dzięki zachęcaniu do geograficznej i zawodowej mobilności, propagowaniu Europass, przyjęciu w 2005 r. dyrektywy o uznawaniu kwalifikacji zawodowych, a w 2006 r. – europejskich ram kwalifikacyjnych.

Ponadto, ponieważ trwały wzrost wymaga większego dynamizmu demograficznego, Rada przyjęła **Europejski Pakt Młodości**, jako integralną część strategii lizbońskiej. Ma on zapewnić mobilizację instytucji i zbieżność inicjatyw zmierzających do pomocy młodym ludziom. Do ich podjęcia jest zobowiązana zarówno Unia, jak i państwa członkowskie.

W celu skuteczniejszej koordynacji realizowania strategii lizbońskiej konieczne jest – w ocenie Rady Europejskiej – usprawnienie zarządzania. Dlatego postanowiono działać w trzyletnim cyklu oraz zwiększyć rolę krajów w jej realizowaniu.

Rada Europejska na posiedzeniu w Brukseli w dniach 16-17 czerwca 2005 r. przyjęła zintegrowane wytyczne na rzecz wzrostu i zatrudnienia na lata 2005-08 (por. załącznik 2). Zawierają one 24 zaleceń w sprawie harmonijnego rozwoju począwszy od zapewnienia stabilności gospodarczej, równowagi gospodarczej i budżetowej, przez przyczynianie się do właściwego funkcjonowania UGW, do ułatwienia innowacji pod każdą postacią oraz do podnoszenia poziomu inwestycji w kapitał ludzki.

Wytyczne stały się podstawą do **opracowania przez kraje członkowskie, i na ich własną odpowiedzialność, „narodowych programów reform”**, dostosowanych do ich własnych potrzeb i specyfiki sytuacji. **Komisja**, ze swej strony, **opracuje Lizboński Program Wspólnoty** zawierający wszystkie działania podjęte na szczeblu Wspólnoty w interesie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Opracowane przez kraje raporty, uzupełniające Wspólnotową Strategię Lizbońską, będą co roku grupowane przez Komisję w jednym dokumencie, zawierającym wyszczególnienie działań przedsięwziętych w minionym roku w celu wykonania narodowych programów. Pierwszy taki dokument ma być opracowany jesienią 2006 r.

Na podstawie corocznych raportów Komisji Rada Europejska będzie dokonywała każdej wiosny przeglądu dokonań i decydować o niezbędnych dostosowaniach w zintegrowanych wytycznych.

Tak więc charakterystyczną cechą nowej strategii, rokującą większe szanse jej realizacji, jest partnerstwo (zarówno w odniesieniu do zamierzeń jak i do realizacji) między Unią a jej krajami członkowskimi, a więc współtworzenie programów przez kraje i współodpowiedzialność za ich realizację. W tej nowej konfiguracji kraje Unii pełnią – dla własnego dobra – bardziej aktywną rolę.

Reasumując, znowelizowana strategia lizbońska jest najpełniejszą, kompleksową odpowiedzią Unii na zewnętrzne i wewnętrzne wyzwania epoki globalizacji. Jest to odpowiedź o charakterze horyzontalnym, tj. nie wynikają z niej zalecenia dotyczące rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki, a tylko kierunków usprawniania funkcjonowania rynków towarów, usług, czynników produkcji oraz działań władz krajowych centralnych i regionalnych.

Nasuwa się jednak pytanie czy postanowienia strategii lizbońskiej, zarówno dotyczące kierunków działań jak i metod ich realizacji, są wystarczające dla sprostania obecnym wyzwaniom. Przeważają opinie, że cele strategii i kierunki działań są słuszne, ale – wzięwszy pod uwagę realia wielu krajów – konieczne jest ich pogłębienie, rozszerzenie i doprecyzowanie.

7.4. Próba oceny zdolności konkurencyjnej Polski na początku członkostwa w Unii Europejskiej

Z przedstawionych założeń odnowionej strategii lizbońskiej płyną dla Polski liczne wnioski merytoryczne i organizacyjne dotyczące kierunków i metod poprawy zdolności konkurencyjnej kraju.

Podstawowe wyzwania stojące przed Polską – tj. wysoki, trwały wzrost gospodarczy i wzrost zatrudnienia – są takie same jak przed „starymi” krajami Unii, dla których była opracowana pierwotna strategia lizbońska. W przypadku Polski – jednakże – skala wyzwań jest większa ze względu na opóźnienie rozwoju kraju, o czym świadczy wysoka stopa bezrobocia, niska stopa zatrudnienia, bardzo niski udział w PKB nakładów na B+R (zał. 3). Polska powinna więc być żywotnie zainteresowana solidnym opracowaniem Narodowej Strategii Lizbońskiej (NSL) na lata 2005-2008 oraz na lata 2007-2013 ze względu na taki horyzont wspólnotowej perspektywy finansowej.

Dlatego też domaganie się przez Unię programowania rozwoju kraju w średnim i długim okresie należy uznać za niezmiernie pozytywne, chociaż wymaga to utworzenia specjalnych służb bądź instytucji, w szczególności:

- » niezależnie od aktualnego tempa rozwoju kraju Unia domaga się dbałości o zabezpieczenie długookresowych źródeł wzrostu, co także jest pozytywne; w tej sytuacji rozwój gospodarki wiedzy staje się bezdyskusyjnym imperatywem i najwięcej zaleceń Unii dotyczy tego kierunku działań;
- » strategia lizbońska ma być zintegrowanym programem działań obejmującym również polityki makroekonomiczne (założenia Paktu Stabilizacji i Wzrostu), zatrudnienia i reform strukturalnych; oznacza to, że Polska, realizując założenia NSL, powinna jednocześnie obniżać deficyt i zadłużenie finansów publicznych, a także realizować inne reformy strukturalne (np. służby zdrowia, ubezpieczeń);
- » szczegółowość wymagań Unii, co do kierunków poprawy konkurencyjności krajów członkowskich jest tak duża, że autonomiczne działania krajów będą jedynie uzupełnieniem i dostosowaniem ogólnych wymagań do szczególnych warunków.
- » wśród nowych, częściowo autonomicznych, kierunków poprawy zdolności konkurencyjnej Polski w krótkim i średnim okresie, trzeba wymienić przede wszystkim rozwój samorządności regionów i polityki regionalnej, reformowanie sądownictwa, rozwój infrastruktury drogowej, dogłębne zweryfikowanie przyczyn słabości inwestycji publicznych i prywatnych oraz wprowadzenie autentycznego rachunku efektywności spożytkowania środków publicznych (w tym na zwalczanie bezrobocia oraz na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw).

Polska weszła do Unii jako jeden z najbiedniejszych krajów Europy Środkowej, jako kraj w którym PKB na mieszkańca w 2003 r. liczony według parytetu siły nabywczej stanowił 42,2% wartości przeciętnej tego wskaźnika w UE-15. Dlatego też **wśród motywów członkostwa Polski w Unii było oczekiwanie, że ułatwi ono osiągnięcie poprawy zdolności konkurencyjnej kraju. To optymistyczne oczekiwanie jest, jak wynika z doświadczeń dokonanego już procesu adaptacji kraju do regulacji wspólnotowych, w pełni zasadne, bowiem przymus adaptacji, jej rozległość (choć nie dotyczy ona wszystkich dziedzin gospodarki), trwałe charakter i jej programowanie na długie okresy należy uznać za najważniejszą – dotychczas – korzyść członkostwa.**

Osiągnięcie zamierzonych celów członkostwa w Unii wymaga programowania rozwoju zdolności konkurencyjnej kraju, co jest zadaniem bezprecedensowym. Taka skala zaprogramowanych, skoordynowanych działań nie była w Polsce prowadzona od II wojny światowej. Aby podjąć to dzieło trzeba przede wszystkim ocenić stan wyjściowy.

We wstępnym etapie członkostwa Polski w Unii sytuacji w kraju nie można ocenić jednoznacznie. Są dziedziny o dużej zdolności adaptacji do zmiennych warunków i zdolne do rozwoju (np. szkolnictwo wyższe) oraz takie, w których próby dostosowań do zmiennych warunków napotykały głąbki, trwałe, silny opór (np. finanse publiczne, ochrona zdrowia), a w konsekwencji pozostają one w stanie zacofania.

Generalnie sprawę ujmując członkostwo w Unii nastąpiło w końcowej fazie istotnych reform strukturalnych, ale nie objęły one wszystkich dziedzin niezbędnych dla ukształtowania przesłanek trwałego, wysokiego rozwoju kraju, a tym bardziej rozwoju zrównoważonego w trzech wymiarach, tj. gospodarczym, społecznym i ekologicznym.

Dzięki dokonanym już reformom nastąpiła liberalizacja cen towarów i części usług oraz ich swobodny przepływ w ramach jednolitego rynku, swobodne kształtowanie się kursu złotego, swobodny przepływ kapitału, niezależna polityka pieniężna i prywatyzacja przeważającej części gospodarki. Polska dokonała więc technicznej transformacji gospodarki, dzięki której ceny są na tyle poprawne, że można na ich podstawie dokonywać racjonalnej alokacji zasobów (Płowiec, 2005). Jednakże ludność wiejska dopiero wkroczyła w etap zorganizowanego rynku (14,5 mln osób), znaczna część usług jest zmonopolizowana (dostawy gazu, energii usługi kolejowe), a komercjalizacja innych dopiero się zaczęła (usługi medyczne, edukacyjne).

Niektóre dziedziny nie zostały objęte reformami (np. finanse publiczne, sądownictwo). Rola państwa w gospodarce jest zbyt duża, tradycyjna, często hamująca rozwój (np. na skutek postawy administracji publicznej, w tym służb skarbowych), a równocześnie zbyt mała i pasywna w kształtowaniu wizji, strategii i polityki rozwoju gospodarki i społeczeństwa. Fundamentalnym zadaniem

dla rozwoju zdolności konkurencyjnej kraju jest kształtowanie warunków sprzyjających wysokiemu, trwałemu wzrostowi gospodarki i zmniejszeniu bezrobocia. Zadania te pokrywają się więc w pełni z celami znowelizowanej strategii lizbońskiej.

Ukształtowaniu warunków dla rozwoju zdolności konkurencyjnej kraju sprzyja opracowanie, zgodne ze zintegrowanymi wytycznymi Unii, „Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013, wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie”, tj. oficjalnego dokumentu rządu, który jednocześnie służy jako podstawa do uzyskania pomocy finansowej Unii na rzecz regionów i innych działań finansowanych ze środków funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innych źródeł.

Jednakże funkcjonowanie polskiej gospodarki w całym procesie transformacji nie było oparte na długookresowej strategii rozwoju kraju, w której byłyby jasno określone dominujące kierunki działań sprzyjające rozwojowi zdolności konkurencyjnej polskiej gospodarki i społeczeństwa.

Brak tej strategicznej myśli i skoordynowanych działań uwidoczniła analiza podstawowych wskaźników polskiej gospodarki w latach 2000-05 (tab. 3).

Tab. 3. Wybrane wskaźniki zmian dynamiki sytuacji gospodarczej Polski

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
wzrost PKB* (w %)	4,2	1,1	1,4	3,8	5,3	3,4	
Konsumpcja indywidualna* (w %)	3	2,1	3,3	3,1	4,3	2	
Nakłady inwestycyjne na środki trwałe* (w %)	1,4	-8,8	-10	0,6	6,5	6,5	
Inflacja średnioroczna* (w %)	10,1	5,5	1,9	0,8	3,5	2,1	
stopa bezrobocia (w %)	15	19,4	20	20	19	17,6	
rentowność							
obrotu	brutto	1,9	0,7	0,8	2,8	6	4,9
	netto	0,7	0,3	0,2	1,7	4,8	3,9
eksport* (w %)	25,3	11,8	8,3	18,7	18,2	10,8	
import* (w %)	10,8	3,2	7,3	8,2	17,3	4,6	

Uwaga: * rok poprzedni = 100.

Źródło: dane GUS (2006), s. 26-41.

Wynika z niej brak określonych trendów wzrostu PKB (przez dwa lata tempo wzrostu było w granicach statystycznego błędu), nakładów inwestycyjnych (najpierw stagnacja, następnie głęboka zapaść, a potem powolne odbijanie się od dna) oraz wymiany zagranicznej. Z tablicy wynika także uparte trwanie wysokiej stopy bezrobocia, chociaż od 2004 r. zaznacza się jej malejąca tendencja. Podstawowym czynnikiem wzrostu gospodarki okazało się spożycie, a nie inwe-

stycje czy eksport, kraj był zorientowany przede wszystkim na trwanie, na działanie sił rynku, nie zaś na przemyślaną ekspansję, wykorzystującą siły rynku. Co więcej, można wyrazić pogląd, że okres starań o członkostwo w UE i pierwsze jego lata – paradoksalnie – nie sprzyjały ukształtowaniu strategii rozwoju kraju. Dostosowywanie Polski do dorobku prawnego Unii tak bardzo absorbowowało decydentów różnych szczebli, że brakło czasu na myślenie w kategoriach strategicznych, zwłaszcza w sytuacji częstych zmian układów partyjnych i ich nastawienia na realizację przede wszystkim interesów własnych, nie zaś ogólnogospodarczych.

Po dwóch początkowych latach członkostwa Polski w Unii sytuacja w zakresie dostosowań do dorobku prawnego Unii ustabilizowała się znacząco, ale słabość formalnych i nieformalnych instytucji utrzymuje się, co bardzo utrudnia (a nawet uniemożliwia) opracowanie strategii rozwoju kraju i jej konsekwentne realizowanie. Tym samym Polska jest w znacznej mierze zdana na żywiołowe działanie rynku, nie zaś na jego wykorzystywanie dla realizacji uprzednio określonych celów. W latach 90. jednym z czynników podtrzymywania zatrudnienia było lokalizowanie w Polsce przez firmy zachodnie przetwórstwa w zakresie przemysłu lekkiego; obecnie podobne zjawisko występuje w zakresie usług informatycznych i finansowych. W obu przypadkach są to przejściowe czynniki wzrostu zatrudnienia i gospodarki.

Można sformułować hipotezę, że w obecnym stadium transformacji Polski przyspieszenie rozwoju kraju wymaga przede wszystkim wyzwolenia potencjału wzrostu gospodarki i społeczeństwa, a więc zależy głównie od wewnętrznych – w zasadzie bezinwestycyjnych – czynników (Płowiec, 2004). Zarówno w ocenie ekonomistów teoretyków (Wojtyna, 2002), jak i wybitnych praktyków (Kołodko, 2004; Hausner, 2004) istnieje znaczna rozpiętość między potencjalnym a rzeczywistym tempem rozwoju gospodarki i społeczeństwa przede wszystkim na skutek słabości instytucji, błędów polityki gospodarczej i nadmiernej centralizacji władzy.

W ocenie G. Kołodki tempo wzrostu PKB zależy w poważnej mierze od zorientowania szeroko pojętych instytucji na ochronę i działania na korzyść interesu publicznego. Pojęcie to obejmuje według niego procedury i zasady postępowania (zarówno legalne, jak i zwyczajowo akceptowalne), prawo i przepisy chroniące interesy podmiotów na rynku, organizacje i struktury administracyjne oraz polityczne (łącznie z bankami i giełdą), a także kulturę i mentalność społeczeństwa.

Ponadto zwiększenie potencjału rozwoju zależy od charakteru polityki, w tym od zakresu decyzji podejmowanych przez władzę w tzw. szarej strefie polityki (której zakres w Polsce jest relatywnie szerszy niż w obrocie gospodarczym), od stopnia skoordynowania działań władz, od charakteru przyjmowanych

kompromisów (a wiele z nich to kompromisy nietwórcze), od adekwatności teorii uznawanej przez polityków do realiów społeczno-gospodarczych (na nieodpowiedniej teorii wyrasta zła polityka), od ukrywania indywidualnych czy grupowych interesów za tarczą teorii o wątpliwej wartości, a także od istnienia zdeteterminowanego przywództwa politycznego.

W ocenie G. Kołodki ten szeroko pojęty kapitał instytucjonalny jest w Polsce słaby. Wyrazem tej słabości jest brak długookresowej wizji rozwoju kraju, a bez niej nie może być mocnej polityki. Polityka nie wsparta na wizji musi się bowiem ograniczać do działań krótkookresowych. Trzeba jednak zauważyć, że uwarunkowania instytucjonalne są ograniczeniami krótkiego okresu, bowiem w długim – gdyby istniała wizja rozwoju – można je zmieniać, a więc kształtować w sposób sprzyjający rozwojowi kraju.

Na inne aspekty rozbieżności między potencjalnym a rzeczywistym rozwojem kraju zwraca uwagę J. Hausner (2004). W jego ocenie hamulcem rozwoju kraju jest wysokie, strukturalne bezrobocie, pogłębiające się i poszerzające się ubóstwo, masowe wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów. Dlatego też zwiększenie potencjału rozwoju wymaga umocnienia mikroekonomicznych fundamentów gospodarki oraz podniesienia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Przywiązuje on także ogromne znaczenie do rozwiązań instytucjonalnych. Uważa, że nie wystarczy prawidłowo sformułować cele rozwojowe oraz wiązać z nimi właściwe środki. Niezbędne jest również rozstrzygnięcie jakie warunki instytucjonalne muszą istnieć, aby te środki i działania móc uruchomić i osiągnąć zamierzone cele. Zgodnie z jego poglądami niezbędne jest dalsze decentralizowanie władzy, a zwłaszcza weryfikacja terytorialnej organizacji państwa, podziału kompetencji między administrację rządową i samorządową, finansów samorządowych, roli organów i organizacji urzędów samorządu terytorialnego oraz planowania przestrzennego. Ta decentralizacja władzy ma prowadzić do podmiotowej równowagi między władzą centralną i regionalną.

Trzeba też podkreślić, że również w jego ocenie słabość rozwoju kraju i państwa rodzi się z braku perspektywy, z krótkowzroczności odzwierciedlającej partyjne opanowywanie państwa jako obszaru podboju. Siła państwa bierze się z jego zdolności do uruchamiania programów i projektów o strategicznym znaczeniu.

Znaczenie czynników instytucjonalnych dla rozwoju Polski zostało dostrzeżone w podjętych na początku 2006 r. pracach nad Strategią Rozwoju Kraju (SRK) na lata 2007-2015, w których wykazano niski poziom efektywności zarządzania w Polsce, jakości regulacji i realizacji zasad państwa prawa, szczególnie przykry na tle takich ocen dla wielu krajów europejskich (załącznik 4). Dlatego też w dokumencie tym zawarte jest stwierdzenie, że „podstawowym wa-

runkiem realizacji celów Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 jest poprawa systemu instytucjonalno-regulacyjnego” (s. 51), a więc działania zależne od polskich władz centralnych, regionalnych i lokalnych.

Kierunki działań przyjęte w SRK są zgodne z założeniami strategii lizbońskiej na tyle, na ile stać na to kraj opóźniony w rozwoju (załącznik 5).

Przyjęto, że średnie tempo rozwoju kraju w tym okresie wyniesie ponad 4,7% (tj. znacznie powyżej wskaźnika 3% przyjętego w strategii lizbońskiej), a w konsekwencji w 2015 r. PKB na mieszkańca stanowiłby 66% średniej w UE-25. Równocześnie już w 2010 r. osiągnięte miałyby być wskaźniki nominalnej konwergencji z kryteriami członkostwa w strefie euro i poprawiłaby się jakość życia obywateli.

Naczelnym, pierwszym priorytetem przyjętym w SRK jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. Nie oznacza to jednak zamiaru spełnienia kryteriów z tego zakresu w przyjętych w strategii lizbońskiej. Udział nakładów na B+R w PKB ma wynieść w 2015 r. co najwyżej 1%, udział produktów wysokiej techniki w eksporcie ma wzrosnąć do 8%, a wydajność pracy – do poziomu 80% średniej UE-25.

Drugim priorytetem ma być poprawa stanu infrastruktury podstawowej, w tym energochłonności wzrostu gospodarki, a także poprawa ochrony środowiska. Zwraca uwagę zamiar 8,5-krotnego wzrostu długości dróg ekspresowych, 3,5-krotnego wzrostu długości autostrad, a równocześnie przyspieszenie spadku energochłonności liczonej w procentach PKB do 3,3% (z 2,3%), wzrost zużycia energii ze źródeł odnawialnych do 7,5% (a więc znacznie poniżej 22% przewidywanych w strategii lizbońskiej), degresywna tendencja na niskim poziomie wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska (co prawdopodobnie uniemożliwi wykonanie zobowiązań przyjętych w Akcie dotyczącym warunków przystąpienia Polski do UE).

Trzecim priorytetem ma być wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości. Z założeń SRK wynika, że – chociaż przewiduje się wzrost stopy zatrudnienia – to jednak w 2015 r. Polska nie osiągnie (60%) zakładanego w strategii lizbońskiej wskaźnika aktywności zawodowej osób (70%), stopa bezrobocia ma być już jednocyfrowa (9,5%), ale na wysokim poziomie. Nadal ma rosnąć udział osób z wykształceniem średnim w grupie osób w wieku produkcyjnym.

Czwartym priorytetem ma być budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i bezpieczeństwa, w tym poprawa pracy administracji publicznej, ograniczenie korupcji, usprawnienie pracy publicznych służb bezpieczeństwa i inne.

Piątym priorytetem ma być rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej kraju. Jest to nowy priorytet niewystępujący dotychczas w próbach budowy strategii dla Polski, a bardzo ważny dla kształtowania regionalnych elit i społeczeństwa obywatelskiego.

Reasumując, projekt Strategii Rozwoju Kraju inkorporuje założenia strategii li-zbońskiej w stopniu umiarkowanym – jak można przypuszczać – z dwóch powodów. Po pierwsze, istotnym źródłem rozwoju kraju w średnim okresie jest rozwój regionów, polityki regionalnej oraz infrastruktury transportowej. Po drugie, wieloletnie zaniedbania rozwoju wiedzy w Polsce i powstanie na skutek tego luki pokoleniowej w tej dziedzinie nie pozwolą na uczynienie z niej istotnego źródła rozwoju kraju w średnim okresie. Aby jednak wiedza mogła być istotnym źródłem rozwoju po 2010 r. nakłady na nią powinny rosnać znacznie szybciej niż założono.

Założenia Strategii Rozwoju Kraju znajdują odzwierciedlenie w projekcie dokumentu Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, przygotowanym jako podstawa do przyznania Polsce środków na lata 2007-13 z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Zgodnie z nim w latach 2007-13 mają być przeznaczone znaczne kwoty na poprawę szeroko interpretowanej zdolności konkurencyjnej Polski (tab. 4).

Tab. 4. Indykatory podział środków finansowych z NSRO na lata 2007-13, mln euro (ceny z 2004 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Środki publiczne				Pry-watne
		Razem	Unijne	Krajowe		
				razem	w tym samo-rządów	
1 (2+6)	2 (3+4)	3	4	5	6	
16 regionalnych programów operacyjnych	22.567,8	18.806,5	15.985,5	2.821,0	2.397,8	3.761,3
PO Rozwój Polski Wschodniej	3.051,7	2.543,1	2.161,6	381,5	57,2	508,6
PO Rozwój Obszarów Wiejskich	21.310,2	18.213,8	11.839,0	6.374,8	1.275,0	3.096,4
PO Europejskiej Współ-pracy Terytorialnej	677,6	677,6	576,0	101,6	71,2	
PO Rozwój Rybołówstwa	1.355,3	847,1	660,7	186,4	-	508,2
PO Infrastruktura i Środowi-sko	33.790,0	25.029,6	21.275,2	3.754,4	375,4	8.760,4
PO Kapitał Ludzki	9.559,9	9.559,9	8.125,9	1.434,0	157,7	
PO Pomoc Techniczna	254,9	254,9	216,7	38,2	-	
PO Konkurencyjna Gospo-darka	11.537,5	8.241,1	7.004,9	1.236,2		3.296,4
Rezerwa krajowa 5%	2.001,0	2.001,0	2.001,0			
Rezerwa nadzwyczajna 1%	400,2	400,2	400,2			
Rezerwa wykonania 3%	1.786,0	1.786,0	1.786,0			
Razem NSRO	85.626,6	69.299,9	59.533,0	9.766,9	3.059,4	16.326,7
Razem NSRO bez rezerwy	81.439,4	65.112,7	55.345,8	9.766,9	3.059,4	16.326,7

Źródło: NSRO (2006), s. 106-109.

W tab. 4 zwraca uwagę fakt, że dzięki członkostwu w Unii:

- » ma wzrosnąć rola regionów, samorządność, a tym samym podstawy do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego (na programy regionalne ma przypaść bowiem 26% środków);
- » ma być zmniejszone opóźnienie gospodarcze pięciu wschodnich regionów (na ten cel przeznaczono dodatkowo 3,5% środków), co powinno poprawić spójność społeczną kraju;
- » ma nadal postępować rozwój obszarów wiejskich (na ten cel przeznaczono 24,9% środków);
- » ma istotnie wzrosnąć poziom ochrony środowiska i jakość infrastruktury (na ten cel przeznaczono aż 39,5% środków);
- » ma znacząco wzrosnąć wsparcie dla budowy społeczeństwa wiedzy, w szczególności wspieranie innowacyjności, tworzenie nowych miejsc pracy w nowoczesnej gospodarce, wzmocnienie powiązań międzynarodowych polskiej nauki i gospodarki (na ten cel przeznaczono 13,5% środków);
- » ma nastąpić poprawa jakości kapitału ludzkiego dzięki wspieraniu wykształcenia społeczeństwa (w tym kształcenia ustawicznego), ułatwianiu bezrobotnym znalezienia pracy i wzmocnieniu sprawności funkcjonowania administracji (na ten cel przeznaczono 11,2% środków).

Reasumując, przedstawione kierunki działań i absorpcji środków unijnych w latach 2007-13 w kwocie 59,5 mld euro niewątpliwie przyczynią się, pośrednio i bezpośrednio, do poprawy zdolności konkurencyjnej kraju, tj. gospodarki i społeczeństwa. Otwartym pozostaje jednak pytanie, czy przy zamierzonych proporcjach podziału środków ich wpływ na rozwój kraju będzie optymalny? W szczególności chodzi o to, czy poziom nakładów na konkurencyjność gospodarki jest właściwy?

Trzeba też wskazać, że członkostwo w Unii przyczyniło się już (choć nadal w stopniu za małym) do większego zainteresowania władz – a także ekonomistów i polityków – stanem społeczeństwa. Takie zjawiska, jak np. stopa bezrobocia, poziom aktywizacji zawodowej, struktura wykształcenia, nakłady na B+R, poziom innowacyjności i inne, są już rozpatrywane i oceniane pod kątem sprzyjania przyśpieszaniu rozwoju (a nie jako odrębne problemy). Postępuje więc integrowanie problemów społecznych z gospodarczymi.

Podobnie zaczyna się dziać w odniesieniu do problemów gospodarki wiedzy. Interesującym dokumentem z tego zakresu jest opracowanie rządowe „Kierunki zwiększenia innowacyjności gospodarki na lata 2007-13”. Wynika z niego, że:

1. rząd ma świadomość, iż obecnie przewagę konkurencyjną można zdobyć jedynie dzięki rozwojowi wiedzy i innowacji;
2. Polska – w świetle kryteriów międzynarodowych – nie kwalifikuje się obecnie do grupy gospodarki wiedzy

3. konieczne jest pilne podjęcie skoordynowanych działań w celu włączenie się w nurt globalnej gospodarki wiedzy.

Polska nie kwalifikuje się obecnie do gospodarki wiedzy, ponieważ nie osiągnęła minimalnego poziomu rozwoju sektorów przyjmowanych za nośniki takiej gospodarki, a są nimi:

- » edukacja,
- » nauka i działalność badawczo-rozwojowa,
- » gałęzie przemysłu tzw. wysokiej techniki¹,
- » usługi biznesowe związane z gospodarką wiedzy,
- » sektor usług społeczeństwa informacyjnego.

Gospodarkę uznaje się opartą na wiedzy, gdy poziom zatrudnienia w wymienionych pięciu sektorach przekracza łącznie 15% ogólnej liczby zatrudnionych. W 2000 r. wskaźnik ten wynosił dla Polski 9,3%. W celu zmiany tej sytuacji zakłada się równoczesną realizację trzech dróg rozwoju:

1. wzrost zatrudnienia w dziedzinach i przedsiębiorstwach w szczególności tradycyjnych, ale wykorzystujących nowe technologie,
2. zakładanie nowych firm oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w szczególności w sektorach wysokiej techniki i usługach, które posiadają odpowiednią wiedzę i świadomość potrzeby wykorzystania nowych technologii oraz metod zarządzania wiedzą, ale nie mają środków na innowacje,
3. ukierunkowywanie i motywowanie dużych firm do kreowania i wdrażania wyników prac badawczych.

Stan wyjściowy do budowy w Polsce społeczeństwa wiedzy jest jednak słaby (zał. 6). W 2004 r. znajdowaliśmy się w pierwszej dziesiątce spośród 25 krajów UE tylko pod względem udziału osób z co najmniej średnim wykształceniem w grupie osób w wieku 20-24 lat oraz pod względem udziału nakładów na technologie informatyczno-komunikacyjne. Natomiast Polska bardzo pozostaje w tyle za średnią krajów UE-25 pod względem nakładów firm na B+R, udziału wyrobów wysokiej techniki w eksporcie, liczby zgłoszeń patentowych, uzyskanych patentów, a także znaków towarowych i wzorów przemysłowych.

Reasumując: członkostwo Polski w UE powoduje jej szybsze (dzięki strategii lizbońskiej) i skuteczniejsze (dzięki środkom finansowym przewidzianym na NSRO) włączenie w nurt przemian globalizacyjnych, a dzięki temu ułatwia i przyspiesza rozwój zdolności konkurencyjnej gospodarki i społeczeństwa.

¹ Zgodnie z metodą OECD wysoka technika obejmuje dziedziny, w których nakłady na B+R stanowią ponad 4% wartości sprzedaży. Zalicza się do nich przemysł lotniczy, produkcję komputerów i maszyn biurowych, przemysł farmaceutyczny i elektroniczny.

Bibliografia:

1. *Bangalore paradox* (2005), "The Economist", April 23.
2. Commission (2005), *Commission Staff Working Document in support of the report from Commission to the Spring European Council, 22-23 March 2005, on the Lisbon Strategy of economic, social and environmental renewal*, 6038/05, Brussels, February 3.
3. European Council (2005), *Brussels 22 and 23 March 2005*, Presidency Conclusions 7619/05, Brussels, March 23.
4. GUS (2006), „Biuletyn Statystyczny GUS“, nr 4.
5. Hausner J. (2004), *Sztuka mobilizacji*, „Rzeczpospolita”, 28 października.
6. *Improving the Implementation of the Stability and Growth Pact* (2005), Council of the European Union No. 7423, Brussels, March 21.
7. Kaufman D., Kraay A. i M. Mastruzzi (2005), *Governance Matters IV: Governance Indicators for 1996-2004*, World Bank Indicators, May.
8. Kok W. (2003), *Enlarging the European Union. Achievements and Challenges*, European University Institute, March.
9. Kok W. (2004), *Facing the Challenge. The Lisbon strategy for Growth and Employment*, European Communities, November.
10. Kołodko G. (2004), *Instytucje i polityka a wzrost gospodarczy*, „Ekonomista” nr 5.
11. *Lisbon European Council* (2000), "Bulletin of the European Union", No. 3.
12. NSRO (2006), *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-13 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie*, projekt wstępny zaakceptowany przez Radę Ministrów 14 lutego 2006 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
13. OECD (2000), „OECD Economic Outlook“, No. 68.
14. Płowiec U. (2003), *Szanse i zagrożenia związane z rozwojem konkurencyjności polskiej gospodarki i społeczeństwa w Unii Europejskiej*, [w:] J. Kotyński (red.), *Globalizacja i integracja europejska*, PWE, Warszawa.
15. Płowiec U. (2004), *Niektóre problemy rozwoju Polski w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej*, „Ekonomista”, nr 2.
16. Płowiec U. (2005), *Szanse i zagrożenia związane z rozwojem konkurencyjności polskiej gospodarki i społeczeństwa w UE* [w:] J. Kotyński (red.), *Globalizacja i integracja europejska*, PWE, Warszawa 2005.
17. Płowiec U. (2006), *Rozwój Chin a gospodarka światowa*, „Ekonomista“, nr 5.
18. Szomburg J. (2003), *Biała Księga cz. I. Polska wobec Strategii Lizbońskiej*, Gdańsk-Warszawa.
19. Wojtyna A. (2002), *Nowe kierunki badań nad rolą inwestycji we wzroście transformacji*, „Gospodarka Narodowa” nr 10.

Załącznik 1. Kierunki działań przyjęte w strategii lizbońskiej

Po pierwsze, **rozwój społeczeństwa wiedzy**. Obejmuje on:

- » kształtowanie społeczeństwa informatycznego (określenie regulacyjnych ram prawnych dla informacji komunikacyjnej; zachęcanie do rozwoju technologii informacji komunikacyjnej; tworzenie warunków dla e-handlu; wspieranie europejskiego przywództwa w zakresie technologii dotyczących środków przenośnej komunikacji),
- » badania (ustalenie obszaru badań i innowacji; stymulowanie finansowania B+R do 3% PKB; uczynienie Europy atrakcyjną dla najzdolniejszych; promowanie nowych technologii),
- » edukację i kapitał ludzki (zmniejszenie do połowy liczby uczniów nie kontynuujących uczenia się po szkole podstawowej; dostosowanie edukacji i szkoleń do społeczeństwa wiedzy; rozwój ustawicznego kształcenia dla wszystkich; promowanie i ułatwianie mobilności ludności).

Po drugie, **zrealizowanie zobowiązań dotyczących budowy rynku wewnętrznego**. Obejmuje ono:

- » zapewnienie skutecznej transpozycji prawa wspólnotowego (obecny stopień jego wdrożenia wynosi 98,5%),
- » zniesienie przeszkód w swobodnym przepływie usług we Wspólnocie,
- » zakończenie budowy rynku wewnętrznego w zakresie przemysłów sieciowych (stopniowa liberalizacja rynków i przemysłów sieciowych, w tym gazu i elektryczności do 2007 r., usług pocztowych do 2006 r., transportu kolejowego do 2008 r., oraz lotnictwa),
- » zakończenie budowy rynku wewnętrznego w zakresie usług finansowych do 2005 r.,
- » zapewnienie rzetelnego i jednolitego stosowania zasad konkurencyjności i pomocy państwa (zredukowanie tej pomocy do 1% PKB; określenie nowych zasad łączeń i przejęć firm; znowelizowanie zasad zamówień publicznych).

Po trzecie, **tworzenie klimatu prawnego sprzyjającego przedsiębiorczości**. Obejmuje ono:

- » tworzenie legislacji sprzyjającej inwestowaniu, innowacyjności i przedsiębiorczości (ułatwianie dostępu do taniego finansowania, usprawnienie legislacji dotyczącej bankructwa), uwzględnienie specyfiki małych i średnich przedsiębiorstw, usprawnienie warunków działania dla przemysłu, zachęcanie do odpowiedzialnego zarządzania przedsiębiorstwami),

- » obniżenie kosztów zakładania firm i zmniejszenie biurokracji (rozwój skuteczniejszych regulacji prawnych na szczeblach narodowych i Wspólnoty, skrócenie okresu i zmniejszenie kosztów założenia firmy).

Po czwarte, **kształtowanie rynku pracy (*inclusive labour market*) w celu umocnienia społecznej spójności**. Obejmuje ono:

- » wzrost stopy zatrudnienia (do 67% w 2005 r. i 70% w 2010 r., w tym dla kobiet odpowiednio do 57% i 60%, a dla starszych pracowników (ponad 50 lat) do 50% w 2010 r.); stopniowy wzrost o 5 lat średniego wieku przejścia na emeryturę),
- » opracowanie wieloletniego programu o adaptacyjności przedsiębiorstw (układach zbiorowych, zmianach płac, wzroście wydajności, ustawicznym kształceniu, nowych technologiach i elastycznej organizacji pracy do 2002 r.),
- » zniesienie antybodźców do podejmowania pracy przez kobiety (dalsze tworzenie równych szans),
- » przystosowanie europejskiego modelu socjalnego do przekształceń w kierunku gospodarki i społeczeństwa wiedzy (ułatwienie zachowania bezpieczeństwa socjalnego w przypadku międzypaństwowej migracji obywateli, zapewnienie trwałości emerytur, wprowadzenie otwartej metody koordynacji w zakresie ochrony socjalnej),
- » wykorzenianie ubóstwa (przyjęcie programu społecznej inkluzji w 2001 r., wprowadzenie promowania inkluzji do narodowych polityk i europejskiej polityki).

Po piąte, **zmiernie do trwałej ochrony środowiska**. Obejmuje ono:

- » zapobieganie zmianom klimatu (szybkie ratyfikowanie Protokołu z Kioto z 2002 r., wykazanie w 2005 r. postępu w osiągnięciu celów Kioto, spełnienie postulatu osiągnięcia 12% zapotrzebowania na energię pierwotną i 23% całej konsumpcji energii ze źródeł odnawialnych),
- » zmniejszanie zależności wzrostu gospodarczego od zużycia surowców (uwzględnienie rosnącego wolumenu transportu, przeciążenia, hałasu, zanieczyszczenia i niszczenia środowiska w kosztach społecznych, rozwinięcie wspólnotowych zasad określenia ceny infrastruktury transportowej tzw. eurovignette, określenie poziomu trwałego użytkowania i zniszczenia zasobów naturalnych),
- » określenie nowych ram prawnych (przyjęcie w 2002 r. dyrektywy o opodatkowaniu energii, odpowiedzialności za środowisko (2004 r.) oraz szóstego planu działania w zakresie środowiska).

Załącznik 2. Zintegrowane wytyczne na rzecz wzrostu zatrudnienia na lata 2005-08

1. Zapewnienie stabilności gospodarczej dla trwałego wzrostu
2. Ochrona równowagi gospodarczej i budżetowej, zasadniczego warunku do stworzenia większej liczby miejsc pracy
3. Promowanie efektywnej alokacji zasobów, zorientowanej na wzrost i zatrudnienie
4. Zapewnienie, aby wzrost płac stał się czynnikiem równowagi makroekonomicznej i wzrostu
5. Zwiększenie spójności między politykami makroekonomicznymi, strukturalnymi i politykami dotyczącymi zatrudnienia
6. Przyczynianie się do dynamicznego i właściwego funkcjonowania UGW
7. Zwiększenie i poprawa inwestycji w dziedzinie badań i rozwoju, w szczególności w sektorze prywatnym; dążenie do utworzenia europejskiej przestrzeni wiedzy
8. Ułatwienie innowacji pod każdą postacią
9. Ułatwianie rozpowszechniania i efektywnego użytkowania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) i budowa w pełni globalnego społeczeństwa informacyjnego
10. Wzmocnienie przewagi konkurencyjnej bazy przemysłowej
11. Wspieranie zrównoważonego wykorzystania zasobów i wzmocnienie efektu synergii między ochroną środowiska a wzrostem
12. Rozwój i pogłębienie rynku wewnętrznego
13. Zapewnienie otwarcia i konkurencyjności rynków w Europie i poza nią, zbieranie owoców globalizacji
14. Stworzenie bardziej konkurencyjnego otoczenia dla przedsiębiorstw i promowanie prywatnej inicjatywy poprzez poprawę przepisów
15. Promowanie kultury pracy w większym stopniu opartej na przedsiębiorczości i stworzenie korzystniejszych warunków dla MŚP
16. Rozbudowywanie, ulepszanie i łączenie infrastruktury w Europie oraz realizacja priorytetowych projektów transgranicznych
17. Wdrażanie polityki zatrudnienia ukierunkowanej na osiągnięcie pełnego zatrudnienia, poprawę jakości i wydajności pracy, a także na wzmocnienie spójności społecznej i terytorialnej
18. Promowanie podejścia do pracy opartego na uczeniu się przez całe życie
19. Tworzenie rynków pracy sprzyjających integracji, zwiększanie atrakcyjności pracy oraz finansowej atrakcyjności pracy dla osób poszukujących zatrudnienia, w tym dla osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i nieaktywnych zawodowo
20. Lepsze dostosowywanie się do potrzeb rynku pracy

21. Promowanie elastyczności przy równoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa zatrudnienia, oraz redukcja segmentacji rynku pracy, z należyтым uwzględnieniem roli partnerów społecznych
22. Zapewnianie sprzyjającego zatrudnieniu rozwoju kosztów pracy i mechanizmów ustalania płac
23. Zwiększanie i podnoszenie poziomu inwestycji w kapitał ludzki
24. Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do nowych potrzeb w zakresie umiejętności

Załącznik nr 3. Cele strategii lizbońskiej i ich realizacja – podstawowe wskaźniki strukturalne (UE - Polska)

Lp	Obszar / wskaźnik	Cel SL 2010	UE				Polska	
			UE-15		UE-25		2000	2003
			2000	2003	2000	2003		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Ogólna sytuacja gospodarcza » średnie tempo wzrostu PKB (w %) ^{a)} » wydajność pracy (UE15=100) ^{b)} » wydajność pracy (UE25=100) ^{b)} » PKB per capita / PPS (tys. EUR)	3%	100,0 108,4 22,7	100,0 107,5 24,3	92,4 100,0 20,6	93,4 100,0 22,3	47,6 51,0 9,5	50,1 58,6 10,3
II	Zatrudnienie , wskaźniki (w %) ^{***} : » zatrudnienia (udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15-64 lata) » ogółem » kobiet » osób w wieku 55-64 lat » osoby w wieku 25-64 lata uczące się i doksztalcające (% udziału w ludności w wieku 25-64 lata)	70% 60% 50% 12,5%	63,4 54,1 37,8 8,5	64,4 56,0 41,7 10,0	62,4 53,6 36,6 7,9	63,0 55,1 40,2 9,3	55,0 48,9 28,4	51,2 46,0 26,9 5,0
III	Edukacja, innowacyjność i badania (Europejski Obszar Wiedzy)							
IIIa	Badania i rozwój (B+R) » nakłady na działalność B+R (% PKB) » liczba wynalazków zgłoszonych EPO ^{c)} (na 1 mln mieszk.) » liczba patentów udzielonych przez USPTO ^{d)} (1 mln mieszk.)	3%	1,93 158,72 66,66	1,98 158,46* 71,34*	1,88 133,61	1,9 133,59* 59,92*	0,66 2,67 0,34	0,56 2,67** 0,42**
IIIb	Spółeczeństwo informacyjne » udział gospodarstw domowych z dostępem do internetu w gosp. dom. ogółem (w %) » wydatki na technologie informac. (w % PKB)		18,3 3,2**	44,0 3,0	3,1** 2,9	2,9 2,6	5,1 1,6**	13,8 2,5

	» wydatki na technologie telekom. (w % PKB)		3,1**	3,2	2,5**		4,3**	6,7
IIIc	Edukacja							
	» absolwenci szkół wyższych (nauki ścisłe, kierunki techniczne, informat.) w wieku 20-29 lat (na 1000 mieszkańców)	15%	11,0		10,2		6,6	9,0
	» inwestycje w kapitał ludzki: wydatki publiczne na edukację (w % PKB)		4,90		4,94		4,99	5,41*
	» osoby z wykształceniem co najmniej średnim w grupie osób w wieku 20-24 (w %) ***	85%	73,6	73,8	76,4	76,7	87,4	88,8
IV	Reformy gospodarcze							
	» transpozycja dyrektyw dotyczących rynku wewnętrznego	98,5%		35-85				
	» względne indeksy poziomów cen (UE-15 =100) ^{e)}		100	100	96,2	96,4*	54,2	57,5*
	» względne indeksy poziomów cen (UE-25=100) ^{e)}		104,0	104,0	100,0	100,0	56,3	53,3
V	Spójność społeczna							
	» stopa bezrobocia długookresowego 12 m-cy i więcej (w %)		3,5	3,3	4,0	4,0	7,6	10,7
	» zagrożenie ubóstwem po uwzględn. w dochodach transferów społ. (w %)		15,0	15,0		15,0	16,0	17,0*
VI	Środowisko naturalne / zrównoważony rozwój							
VIa	Zmiany klimatu							
	» stopień redukcji emisji gazów cieplarnianych w stosunku do roku bazowego	92% ⁱ⁾	96,3	97,1*	90,4	91,0*	68,3	67,7*
	» udział energii ze źródeł odnawialnych w całkowitej konsumpcji energii elektr.	22%	14,7	13,5*	13,7	12,7*	1,7	2,0*
	» energochłonność (kg ekw. olejowego (na 1000 euro PKB)		193,3	191,7*	211,6	209,9*	675,8	650,1*
VIb	Transport							
	» kolejowy (mld. tonokm)		249,3				54,6	49,6
	» samochodowy (mld tonokm)		127,0				72,8	78,2

VIc	» lotniczy (mld tonokm)		302,9				6,0	6,9
	Zdrowie publiczne							
	» zgony niemowląt (na 1000 urodzeń żywych)		4,7	4,3	5,2	5,0**	8,1	7,0
	» przeciętne trwanie życia (lata):							
	- mężczyźni		75,5	75,8*	74,4	74,8*	69,7	70,5
	- kobiety		81,4	81,6*	80,8	81,1*	78,0	78,9
VIId	Gospodarka zasobami naturalnymi							
	» odpady komunalne zebrane (kg / mieszk.) ^{f)}		554,0	577,0	520,0	534,0	319,6	260,0

Uwagi:

- a) dla UE-15, UE-25 i Polski – w latach 2000-2003
 - b) wydajność pracy liczona jako PKB wg siły nabywczej na 1 pracującego (przeciętnie w roku).
 - c) EPO – European Patent Office
 - d) USPTO – United States Patent and Trademark Office
 - e) ceny detaliczne skonwertowane według PPS
 - f) dane szacunkowe
 - g) dotyczy przedsiębiorstw w sekcjach: C, D, E o liczbie pracujących powyżej 49 osób, które poniosły w danym roku nakłady na działalność innowacyjną
 - h) dotyczy przedsiębiorstw w sekcjach C.D.E o liczbie pracujących powyżej 49 osób
 - i) stopień realizacji strategii lizbońskiej dla Polski wynosi 94%
- * rok 2002,
** rok 2001, W BAEL nie były zbierane stosowne informacje
*** Na podstawie badań siły roboczej w Polsce (w Polsce – BAEL) za II kwartał.

Źródło: Eurostat, tablica przytoczona w NPR (2005), s. 99-100.

Załącznik 4. Jakość rządzenia w Polsce**Ocena obszarów polityki publicznej i sprawności instytucjonalnej w Polsce od 1996 do 2004 roku**

obszar/rok	1996	2000	2004
Efektywność zarządzania	0,63	0,38	0,47
Jakość regulacji	0,45	0,62	0,64
Zasady państwa prawa	0,46	0,62	0,51

Źródło: Kaufman i in. (2005).

Ocena obszarów polityki publicznej i sprawności instytucjonalnej w Polsce na tle wybranych krajów UE (stan na 2004 r.)*

	Efektywność zarządzania	Jakość regulacji	Zasady państwa prawa
Polska	0,47	0,64	0,51
Łotwa	0,60	1,02	0,48
Czechy	0,63	0,97	0,69
Słowacja	0,67	1,15	0,49
Węgry	0,68	1,22	0,85
Grecja	0,74	0,85	0,75
Hiszpania	1,29	1,13	1,12
Niemcy	1,38	1,29	1,66
Wielka Brytania	1,85	1,62	1,71
Dania	2,15	1,76	1,91

Źródło: Kaufman i in. (2005).

Uwagi:

1. Skala ocen: od -2,5 do +2,5 (im wyższa ocena tym lepiej).
2. Oceny zostały skalkulowane przez autorów raportu w oparciu o kilkaset zmiennych wyciągniętych z 37 źródeł (bez danych) stworzonych przez 31 różne organizacje. Bazują one głównie na subiektywnych ocenach i percepcji zjawisk.
3. Ocena efektywności zarządzania agreguje takie kryteria jak jakość usług publicznych, jakość administracji, efektywność usług publicznych, infrastruktura, niezależność służby cywilnej itp. Jakość regulacji opiera się na takich kategoriach jak bariery w prowadzeniu firm, liberalizacja cen, polityka konkurencji, przewidywalność zmian regulacji itp. Państwo prawa określone jest przez takie kategorie jak niezależność sądów, czarny rynek, ochrona praw własności, egzekwowalność kontraktów itp.

Źródło: *Strategia Rozwoju Kraju 2007-15*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 28 kwietnia 2006 r.

Załącznik 5. Podstawowe wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Kraju

Cele i priorytety	Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym	Zakładana wartość wskaźnika	
			2010	2015
Cel SRK	Średnie roczne tempo wzrostu PKB (%)	3,0 (2001-05)	4,7 (2006-10)	5,0 (2011-15)
	PKB na mieszkańca wg PPS – tys. EUR (ceny 2005)	11,6 (2005)	14,6	18,6
	PKB na mieszkańca wg PPS (UE 25=100)	50 (2005)	57	66
	Średnia roczna inflacja	2,1 (2005)	2,5	2,5
	Deficyt sektora finansów publicznych w % PKB	2,5 (2005)	2,0	1,0
	Dług publiczny w % PKB	48,8 (2005)	52,0	47,0
	Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na osobę w gospodarstwach domowych (zł)	706 (2004)	1000	1350
	Zasięg ubóstwa ¹⁾ (% ogółu ludności)	11,8 (2004)	9,5	6,0
	Przeciętna długość życia (lata):			
	- kobiet	79,2 (2004)	80,6	81,2
	- mężczyzn	70,7 (2004)	73,3	74,5
	Umieralność niemowląt na 1000 urodzeń żywych	6,4 (2005)	5,5	5,0
Priorytet I Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki	Nakłady ogółem na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	0,58 (2004)	2,2	2,5
	Udział podmiotów gospodarczych w nakładach na działalność B+R (%)	22,6 (2004)	40	60
	Eksport na 1 mieszkańca – EUR	1 871 (2005)	3 200	5 400
	Udział produktów wysokiej techniki w eksporcie ogółem (%)	2,3 (2004)	5,0	8,0
	Wydajność pracy na 1 pracującego (UE 25=100)	62,7 (2005)	70,0	80,0
	Średnia stopa inwestycji (%)	18,8 (2001-05)	21 (2006-10)	25 (2011-15)
	Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (mld USD)	7,7 (2005)	10,0	10,0
	Liczba udzielonych patentów (na 1 mln mieszkańców)	46,9 (2004)	60	80
Wydatki na technologie informacyjne w % PKB	2,0 (2004)	3,0	4,0	

	Wydatki na technologie telekomunikacyjne w % PKB	5,2 (2004)	5,0	4,5
	Odsetek osób fizycznych korzystających z internetu	29 (2005)	60	75
Priorytet II Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej	Łączna długość dróg ekspresowych (km)	247 (2005)	1080	2100
	Łączna długość autostrad (km)	580 (2005)	1230	2085
	Średnie roczne tempo spadku energochłonności ²⁾ PKB (%)	2,3 (2001-04)	3,2 (2006-10)	3,3 (2011-15)
	Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym jej zużyciu (%)	2,66 (2005)	7,5	7,5
	Emisje zanieczyszczeń powietrza (kg na mieszkańca)			
	- SO ₂	36 (2003)	22	15
	- NO _x	21 (2003)	17	15
	Odpady komunalne zebrane (kg na mieszkańca)	260 (2003)	410	570
Deficyt mieszkań ³⁾ (mln)	1,75 (2002)	1,50	1,30	
Priorytet III Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości	Struktura pracujących wg sektorów gospodarki ⁴⁾ (%)			
	- sektor I	18,0 (2004)	13,0	8,0
	- sektor II	28,8 (2004)	27,5	27,0
	- sektor III	53,2 (2004)	59,5	65,0
	Wskaźnik zatrudnienia: (%)			
	- osób w wieku 15-64 lata	53,7 (2005)	56,0	60,0
	- kobiet	46,4 (2004)	50,0	52,0
	- osób w wieku 50-64 lata	28,0 (2004)	.	.
	- niepełnosprawnych	13,1 (2004)	22,0	25
	Stopa bezrobocia (%)	17,6 (2005)	13,0	9,5
	Stopa bezrobocia osób w wieku 15-24 lata (%)	34,6 (2005)	26,0	20,0
	Odsetek osób z wykształceniem średnim w populacji 15-64 lata (bez zasadniczego zawodowego)	35,2 (2005)	38,0	41,0
	Odsetek osób z wykształceniem wyższym w populacji 15-64 lata	13,9 (2005)	15	18
	Absolwenci szkół wyższych (nauki ścisłe, kierunki techniczne, informatyczne) na 1000 mieszkańców w wieku 20-29 lat	9,0 (2003)	11	14
Odsetek osób w wieku 25-64 lata uczących się i dokształcających	5,0 (2005)	7	10	

Priorytet IV Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	38 (2005)	42	48
	Poziom zaufania do administracji publicznej	38 (2006)	45	50
	Wskaźnik postrzeganej korupcji ⁵⁾	3,4 (2005)	5,0	6,0
	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw (%)	56,2 (2004)		
	Wskaźnik poczucia bezpieczeństwa (%) ⁶⁾	46 (2005)		
Priorytet V Rozwój obszarów wiejskich	Stopa bezrobocia na wsi (%)	16,1 (2005)	14,6	12,5
	Udział powierzchni gospodarstw rolnych o obszarze co najmniej 15 ha UR w ogólnej powierzchni UR (%)	51,5 (2005)	54,0	60,0
	Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (ha użytków) ⁷⁾	7,6 (2005)	8,5	9,0
	Liczba pracujących na 100 ha użytków rolnych ^{7) i 8)}	15 (2005)	12	10
Priorytet VI Rozwój regionalny	Zróźnicowanie stopy bezrobocia pomiędzy podregionami (na poziomie NTS 3)	1:5,7 (2005)	1:5,1	1:4,7
	Poziom urbanizacji ⁹⁾	61,4 (2005)	61,8	62,5

Uwagi:

- 1) Według minimum egzystencji (szacowanego przez IPISS na podstawie stałego koszyka, obejmującego najniezbędniejsze potrzeby, których długotrwałe niezaspokojenie prowadzi do biologicznego wyniszczenia), traktowanego jako granica ubóstwa skrajnego
- 2) Liczonej globalnym zużyciem energii pierwotnej.
- 3) Liczony jako różnica między liczbą gospodarstw domowych, a liczbą zamieszkałych zasobów mieszkaniowych.
- 4) I – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, II – przemysł i budownictwo, III – usługi.
- 5) Indeks percepcji korupcji (10 – oznacza brak korupcji).
- 6) Według badań CBOS.
- 7) Dotyczy gospodarstw powyżej 1 ha.
- 8) W przeliczeniu na pełnozatrudnionych w rolnictwie indywidualnym.
- 9) Odsetek ludności zamieszkałej w miastach.

Źródło: *Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015. Projekt*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 27 czerwca 2006, s. 59-60.

Załącznik 6. Porównanie wskaźników innowacyjności dla Polski oraz rozszerzonej UE

Nr	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika (2004)		Pozycja Polski w UE-25
		dla Polski	dla UE-25	
1	Uwarunkowania			
1.1	Liczba absolwentów kierunków ścisłych i technicznych na 1000 mieszkańców w grupie wiekowej 20-29	9,0***	12.2***	10
1.2	Udział (%) osób z wykształceniem wyższym w grupie wiekowej 25-64	15,6	21,9	20
1.3	Liczba stałych łączów internetowych (z przepustowością co najmniej 144 Kbit/s) na 100 mieszkańców	0,5	6,5	23
1.4	Udział (%) osób w kształceniu ustawicznym w przedziale wiekowym 25-64	5,5	9,9	19
1.5	Udział (%) osób w grupie wiekowej 20-24, które ukończyły edukację co najmniej na poziomie szkoły średniej	89,5	76,7	4
2	Tworzenie wiedzy			
2.1	Udział wydatków publicznych na B+R w PKB (w %)	0,43***^	0,69***	18
2.2	Udział wydatków przedsiębiorstw na B+R w PKB (w %)	0,16***	1,26***	21
2.3	Udział (%) wydatków na B+R w przemyśle średnio-wysokiej i wysokiej techniki w wydatkach na B+R w przemyśle ogółem	77,4*	89,2 ^(UE-15)	17
2.4	Udział (%) przedsiębiorstw otrzymujących pomoc publiczną na innowacje w liczbie przedsiębiorstw ogółem	0,7 ^C	Brak danych	23
2.5	Udział (%) wydatków na B+R w szkołach wyższych finansowanych przez sektor prywatny w wydatkach szkół wyższych na B+R ogółem	6,0***	6,6**	11
3	Innowacje i przedsiębiorczość			
3.1	Udział (%) MSP wprowadzających własne innowacje w ogólnej liczbie MSP	12,5 ^C	Brak danych	23
3.2	Udział (%) MSP kooperujących w zakresie innowacji w ogólnej liczbie MSP	8,2 ^C	Brak danych	13
3.3	Udział (%) nakładów na innowacje w wartości sprzedaży ogółem	2,25 ^C	Brak danych	9
3.4	Udział (%) inwestycji <i>venture capital</i> w przedsięwzięcia będące na wczesnych stadium rozwoju w PKB	0,007 ^(2002/03)	0,025 ^(UE-15)	14
3.5	Udział wydatków (%) na ICT w PKB	7,2	6,4	7

4	Zastosowanie			
4.2	Udział (%) eksportu wyrobów wysokiej techniki w eksporcie ogółem	2,7***	17,8***	24 wraz z Łotwą
4.3	Udział (%) sprzedaży nowych lub zmodernizowanych wyrobów dla rynku (<i>new-to-market</i>) w sprzedaży przedsiębiorstw ogółem	3,4 ^C	Brak danych	17
4.4	Udział (%) sprzedaży nowych lub zmodernizowanych wyrobów dla przedsiębiorstw (<i>new-to-firm</i>) w sprzedaży przedsiębiorstw ogółem	9,6 ^C	Brak danych	10
4.5	Udział (%) zatrudnionych osób w sektorach przemysłu średnio-wysokiej i wysokiej techniki w liczbie osób zatrudnionych w przemyśle i usługach	4,35**	6,60***	17
5	Własność intelektualna			
5.1	Liczba zgłoszeń patentowych do EPO na milion mieszkańców	2,7**	133,6**	24
5.2	Liczba udzielonych patentów przez US PTO na milion mieszkańców	0,4**	59,9**	24
5.3	Liczba tzw. <i>triadic patents</i> ^{a)} na milion mieszkańców	0,3 ²⁰⁰⁰	22,3 ²⁰⁰⁰	24 wraz z Litwą
5.4	Liczba nowych wspólnotowych znaków towarowych na milion mieszkańców	14,3	87,2	21
5.5	Liczba nowych wspólnotowych wzorów przemysłowych na milion mieszkańców	5,2	84,0	20 wraz z Estonią i Łotwą

Legenda: (---) - brak danych, (*) – 2001 r., (**) – 2002 r., (***) – 2003 r., C – Community Innovation Survey.

a) *Triadic patents families* – termin odnosi się do wynalazku, który został opatentowany w Europejskim Urzędzie Patentowym (EPO), Japońskim Urzędzie Patentowym (JPO) oraz w Urzędzie Patentowym Stanów Zjednoczonych (USPTO)

Tabela nie zawiera wskaźników, w przypadku których nie podano danych dla Polski.

Punktu 4.1 w dokumencie Ministerstwa Gospodarki nie było. W oryginalnym opracowaniu unijnym ten punkt był i zawierał pozycję „zatrudnienie w usługach high-tech” (Employment in high-tech services), z wartością dla UE-25 wynoszącą 3,19, ale bez danych dla Polski.

Źródło: *European Innovation Scoreboard 2005*, European Commission, Luxembourg 2005; przyt za: *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 27 kwietnia 2006, s. 70-71.